

Jagoda Cieszyńska, *Metody wywoływania głosek*, Kraków 2003, ss. 79.

Danuta Grzesiak-Witek

Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza, Sandomierz

Metody wywoływania głosek to kolejna z cennych pozycji książkowych napisanych przez Jagodę Cieszyńską. Wspomniana Autorka jest psychologiem – logopedą o ponad 20-letnim doświadczeniu w pracy z dziećmi z niezakończonym i opóźnionym rozwojem mowy oraz z dziećmi niesłyszącymi. Wcześniej napisane przez Cieszyńską książki (*Rozumienie i użycie słownych określeń czasu przez dzieci niesłyszące; Od słowa przeczytanego do wypowiedzianego. Droga nabywania systemu językowego przez dzieci niesłyszące w wieku poniemowlęcym i przedszkolnym; Nauka czytania krok po kroku. Jak przeciwdziałać dysleksji*) dotyczą pracy diagnostyczno-terapeutycznej z dziećmi z zaburzeniami komunikacji językowej.

Prezentowana publikacja już samym tytułem *Metody wywoływania głosek* zachęca do prześledzenia metod stosowanych w terapii logopedycznej. Tym bardziej, iż pomimo wielu pozycji, jakie pojawiły się na rynku wydawniczym, poświęconych zagadnieniom pracy logopedy, większość z nich zawiera wiedzę teoretyczną, trudno natomiast o rzetelnie podane metody, które można zastosować w praktyce logopedycznej.

W strukturze omawianej pracy Autorka wydzieliła siedem rozdziałów. Pierwszy z nich, zatytułowany „Uwagi ogólne” zawiera ważne w logopedii rozróżnienia terminologiczne pomiędzy pojęciami: niezakończony rozwój mowy, opóźniony rozwój mowy, wada wymowy. Rozdział ten ponadto w sposób skrupulatny prezentuje przyczyny niezakończonego i opóźnionego rozwoju mowy oraz wad wymowy. W „Uwagach ogólnych” Autorka przedstawiła konsekwencje terapeutyczne proponowanego rozróżnienia diagnostycznego. Tutaj padają niezwykle cenne dla każdego logopedy wskazówki: „(...) praca z dzieckiem z niezakończonym/opóźnionym rozwojem mowy postępuje drogą **od wyrazu do sylaby**. Zajęcia logopedyczne z dzieckiem z wadą wymowy muszą uwzględnić kierunek **od sylaby do wyrazu**.” (s. 13). Rozdział zamykają uwagi na temat kształtowania słuchu fonetycznego logopedy, który umożliwia postawienie prawidłowej diagnozy.

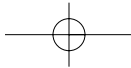
Rozdział drugi, pt. „Budowa i funkcjonowanie narządów mowy” to syntetyczne ujęcie budowy aparatu oddechowego, fonacyjnego oraz artykulacyjnego. Każdy terapeuta mowy winien zapoznać się z zawartymi tutaj informacjami.

Kolejny, trzeci rozdział przynosi opis samogłosek i spółgłosek polskich. Przeprowadzona charakterystyka odznacza się klarownością oraz przejrzystym układem treści. Samo-

głoski zostały sklasyfikowane wg tradycyjnych, trzech kryteriów: 1) układ masy języka poziomy i pionowy; 2) układ warg; 3) układ podniebienia miękkiego. Natomiast klasyfikacja spółgłosek została oparta na pięciu kryteriach, uwzględniających kolejno: stopień zbliżenia narządów mowy, miejsce artykulacji, układ więzadeł głosowych, położenie środkowej części języka oraz położenie podniebienia miękkiego.

Niezwykle cenne informacje przynosi rozdział czwarty, pt. „Ćwiczenia umiejętności prymarnych”. Autorka podkreśla ścisły związek pomiędzy przyswajaniem przez dziecko systemu językowego a rozwojem zmysłów oraz funkcji psychicznych. W rozdziale znalazły się ćwiczenia uwagi słuchowej oraz słuchu fonemowego. Proponowane ćwiczenia stanowią doskonałą inspirację podczas układania zestawów zadań dla poszczególnych dzieci. Poza wspomnianymi ćwiczeniami zaprezentowane zostały także ćwiczenia oddechowe i praktyki oralnej. Szczególnie należy polecić przykłady ćwiczeń usprawniających narządy artykulacyjne, które stanowią bezpośrednie przygotowanie do wypowiadania głosek dźwięcznych, bezdźwięcznych, nosowych, wargowych, zębowych, dziąsłowych, tylnojęzykowych, środkowojęzykowych oraz ćwiczenia naprzemiennych ruchów narządów artykulacyjnych. Wartość rozdziału podnosi prezentacja najczęściej spotykanych wad wymowy oraz ogólne zasady wywoływania prawidłowego brzmienia głosek.

Jako logopeda polecam dwa główne rozdziały omawianej pozycji książkowej: rozdział piąty – „Metody wywoływania samogłosek” oraz szósty – „Metody wywoływania spółgłosek”. Przy czym należy dodać, iż metody wywoływania głosek zostały zaprezentowane według określonego schematu. Najpierw Autorka podaje cechy artykulacyjne wywoływanej głoski, następnie przedstawia układ narządów mowy, sposób pokazu wraz z wizualizacją oraz konkretne przykłady sylab i wyrazów do utrwalenia nowo wypowiedzianej głoski. Dodatkowym atutem obu rozdziałów są ilustracje ukazujące układ artykulatorów właściwych dla danej głoski. W przypadku samogłosek jako pierwszy został zaprezentowany sposób wywołania samogłosek prymarnych (*a, u, i*), stanowiących minimalny zasób wokaliczny, a co istotne, odznaczających się znacznym zróżnicowaniem wizualnym i akustycznym. W dalszej kolejności pokazano metody wywołania samogłosek sekundarnych (*o, e, y*), nosowych (*ą, ę*) oraz tzw. samogłosek niezgłoskotwórczych (*j, ɨ*). W podobnej kolejności zostały przedstawione metody wywoływania spółgłosek: prymarnych (*p, b, p', b', m, m'*) i sekundarnych (*t, d, f, w, f', w'*,

s, z, ś, ź, n, n', h, ch, h', ch', k, g, k', g', l, l', sz, ż, c, dz, ć, dź, cz, dź, r).

Ostatnim rozdziałem recenzowanej pracy są „Psychologiczne aspekty terapii logopedycznej”, w którym Autorka podkreśliła rolę diagnozy pozytywnej oraz konieczność przygotowania dziecka do pierwszej wizyty u logopedy-specjalisty. Szczególnie cenne jest wskazanie roli rodzica jako „superwizora, wypowiadającego poprawnie to, co dziecko wypowiedziało błędnie. Z akcentem na korygowaną głoskę, z lekkim wzniesieniem głosu podczas wymawiania wyrazu z daną głoską” (s. 75).

Kończąc, należy zaznaczyć, iż prezentowana publikacja jest wyjątkowym syntetycznym ujęciem, dotyczącym podstawowych zagadnień logopedycznych. Zawarte wskazówki i sugestie odnośnie sposobów wywoływania głosek zasługują na uwagę każdego logopedy, który wciąż poszukuje efektywnych metod pracy. Tym bardziej, że zawarte w niej uwagi wypływają z wieloletniego doświadczenia Autorki. Należy polecić pracę Jagody Cieszyńskiej wszystkim logopedom, terapeutom i rodzicom dzieci z opóźnionym i niezakończonym rozwojem mowy.

